

Verplicht vaccineren voor toegang tot kinderopvang

Roland Pierik is universitair hoofd-docent rechtsfilosofie aan de Universiteit van Amsterdam en **Marcel Verweij** is hoogleraar filosofie aan de Wageningen Universiteit.

INENTING

De overheid heeft de plicht om kwetsbare burgers te beschermen.

Nederland heeft een lange traditie van vrijwillige vaccinatie via het Rijksvaccinatieprogramma. Hiermee werd effectief een bescherming op groepsniveau in stand gehouden. De kans op een mazelenuitbraak is bijvoorbeeld minimaal als de vaccinatiegraad 95 procent of hoger is. Deze groepsimmunitet beschermt kinderen die te jong zijn voor vaccinatie, gevaccineerde mensen van wie immuniteit door ziekte ernstig verzwakt is en patiënten die om medische redenen niet gevaccineerd kunnen worden.

Deze vrijwillig gegenereerde groepsimmunitet wordt de afgelopen jaren steeds meer ondermijnd door vaccinatiewijfelaars en 'critici'. Het is een wrange paradox: juist doordat vaccinatieprogramma's zo succesvol zijn, en we al decennia nauwelijks meer zijn geconfronteerd met de gevolgen van mazelen en polio, lijken nut en noodzaak van vaccinatie uit het zicht verdwenen. Dat is een voedingsbodem waarop de antivaccinatiebeweging haar geloof verspreidt: ziekten als mazelen zouden onschuldig of zelfs heilzaam zijn, vaccinaties bieden geen bescherming maar zijn juist gevaarlijk, en groepsimmunitet zou zelfs niet bestaan. Met die boodschap wordt ook in bredere kring twijfel gezaaid, en daarmee vertrouwen in vaccinatie ondermijnd.

De recente mazelenuitbraken laten zien dat de natuur zich niets aantrekt van de alternatieve theorieën van de antivaccinatiebeweging. Waar de vaccinatiegraad laag is, slaat de ziekte toe. In 2017 is de ziekte weer in Europa uitgebroken met 21 duizend ziektegevallen en 35 sterfgevallen; voor 2018 staat de teller alweer op 22 sterfgevallen. Dat is totaal onnodig: het vaccin is zeer effectief en veilig. In reactie op deze uitbraken is in 2017 in Italië en Frankrijk een vaccinatieplicht voor onder andere mazelen ingevoerd. In Nederland lijkt dit een ver-van-mijn-bedshow, maar we zijn zeker niet immuun voor uitbraken als deze. In 2013 was in Nederland een grote uitbraak en het risico wordt alleen maar groter: in 2017 zakte de vaccinatiegraad in ons land tot onder de 95 procent. En dat is een gemiddelde: in sommige scholen, wijken of gemeenten is de vaccinatiegraad veel lager.

Bescherming tegen ernstige infectieziekten is een kerntaak van de overheid en dwang kan daarbij gerechtvaardigd zijn. Daarbij geldt echter wel het juridische beginsel van proportionaliteit. Als de overheid ingrijpt in de vrijheid van burgers moet de vrijheidsbeperking in redelijke verhouding staan tot het beleidsdoel. Zolang groepsbescherming met vrijwillige vaccinatie kan worden be-

reikt, lijken verplichte maatregelen disproportioneel en dus ongerechtvaardigd.

Maar die vrijwillige vaccinatie volstaat nu minder en minder. Moet de overheid, net als in Italië en Frankrijk, wachten met invoeren van verplichtende maatregelen tot er doden zijn gevallen? Of dempen we de put voordat het kalf verdronken is? Hier is het juridische voorzorgsbeginsel van belang: de overheid mag niet wachten tot zich echt grote uitbraken voordoen, maar moet maatregelen nemen om die te voorkomen. Een gevaar is altijd dat het voorzorgsbeginsel voorbarig wordt ingezet en vrijheid van ouders onnodig wordt beperkt. In dit geval is dat gevaar afwezig: zolang de trend van de langzaam maar zeker afnemende vaccinatiegraad niet wordt gekeerd, is het niet de vraag of mazelen ergens in Nederland gaat uitbreken, maar wanneer en waar.

De overheid heeft de plicht om kwetsbare burgers te beschermen en nu vrijwillige programma's niet langer volstaan, zijn meer verplichtende maatregelen proportioneel en ge-

Moet de overheid wachten met verplichtende maatregelen tot er doden zijn gevallen?

rechtvaardigd. België kent een vaccinatieplicht voor polio op grond waarvan je als ouder strafrechtelijk vervolgd kunt worden - en zelfs in de gevangenis kunt belanden - als je deze negeert. Wij stellen een minder vergaande maatregel voor: de Nederlandse overheid kan bepaalde vaccinaties verplicht stellen als voorwaarde voor de toegang tot de kinder-

en naschoolse opvang. Deze maatregel legt ouders met diepgevoelde bezwaren vaccinatie niet dwingend op - ze maakt het alleen onmogelijk om van kinderopvang gebruik te maken.

Kinderdagverblijven zijn al langer onderwerp van discussie omdat de kans op kruisbesmetting erg groot is. Aanleiding was een uitbraak in 2014 in een Haagse crèche waar een gezonde, acht maanden oude baby bijna aan mazelen overleed nadat hij was besmet door een bewust niet-gevacineerd ouder kind. Er heerst op dit moment onduidelijkheid of een kinderdagverblijf de vaccinatiestatus van kinderen mag registreren, ongevacineerden mag weigeren en juridisch aansprakelijk is in geval van besmetting. Deze onduidelijkheid verdwijnt als de wetgever een vaccinatieplicht voor kinderdagverblijven invoert.

Het gaat bij deze maatregel niet alleen om het verhogen van de vaccinatiegraad op het kinderdagverblijf, maar vooral om die van de populatie als geheel. Voor groepsimmunitet volstaat het om de vaccinatiegraad terug op 95 procent te krijgen. Ouders kunnen nu zonder enige consequentie het Rijksvaccinatieprogramma negeren. Deze maatregel zal ouders met weinig doorleefde bezwaren die wel van de kinderopvang gebruik willen maken, makkelijker over de streep trekken om toch te vaccineren.

Nederland is lang in de gelukkige omstandigheid geweest om op basis van vrijwilligheid beschermd te zijn tegen besmettelijke ziekten. Deze periode is helaas voorbij. Natuurlijk, de overheid zal moeten blijven proberen met vrijwillige maatregelen en goede voorlichting de vaccinatiegraad hoog te houden. Maar als dit niet volstaat, zullen ingrijpendere maatregelen nodig zijn om kinderen, burgers en samenleving als geheel te beschermen. Koppeling van vaccinatie aan toegang tot kinderopvang is wellicht een effectieve manier om dit doel te bereiken.

Kinderen worden in Rotterdam ingeënt tegen de Mexicaanse griep.
Foto Marcel van den Bergh / de Volkskrant